

**CERCETARE ASUPRA PUBLICAȚIILOR
DEDICATE ÎNVĂȚĂTORILOR ȘI PROFESORILOR DIN JUDEȚUL
NEAMȚ, ÎN SECOLUL AL XX-LEA.
STUDIU DE CAZ – REVISTA DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ „APOSTOLUL”**

**RESEARCH ON PUBLICATIONS DEDICATED TO TEACHERS IN NEAMT
COUNTY IN THE XXTH CENTURY.
CASE STUDY – LITERARY AND DIDACTICAL REVIEW „THE APOSTLE”**

Prof. drd. Elena PREDA¹

***Abstract:** After the Great Union in 1918, România, within the planitude of the borders in the interbellic period, developed in a democratic frame, insured by the monarchical political regime. In the same generous frame, developed the historical region of Neamt as well. A very important role in this direction, in the towns and mainly in the villages bore the primary school teachers. In addition to the educational role upon the Romanian nation, which had a high percent of illiteracy compared to the rest of Europe, the primary school teachers also had the role to offer a life model to the inhabitants of their communities. Thus, in the interbellic period, the teachers took care of the culture of the people, having civilising initiatives, founding cultural centres, libraries, economy houses, pharmacies, associations, wrote local reviews, teaching works and others. The regislative context was extremely favourable, sometimes forced culturalising being imposed, such as, for example, the forms of children and youth organising in Romania, especially after 1938. An initiative which would become historic within times was the founding, in November 1934 at Piatra-Neamt, of one of the most longevive didactical reviews in Neamt, probably in Romania, the Literary and Didactical Review „THE APOSTLE” which several years in a row had an easily recognasible cover, a drawing which simply represented school: a teacher dressed in popular clothing, reading to a group of children who were also dressed in pipular costumes, on a hill, in the middle of nature. Not only was The Literary and Didactical Review „The Apostle” an important educational instrument in the era, but also it has been up to the presnt day, becoming an historical source for research of the school-related situation in the interbellic period, in Neamt County. Being drafted and administered by the most prolific personalities of the county education, revisors, teachers, opinion leaders in their communities, we have the certitude that the history uncovered thorough their articles is one of great relevance for the reality of times.*

In the case study realised following the research of the first numbers in the archive of The Literary and Didactical Review „The Apostle” (1934-1938), we disclose to our readers important infomation about the forms of organisation adopted by the Romanian educational system in order to eradicate illiteracy and to ensure a social civilising education.

***Key words:** didactical review, The Apostle, teachers, interbellic period, case study, Neamt*

---

¹ Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava.

Înființarea Revistei didactice și literare „Apostolul”. Context și fondatori

România Mare, în plinăta granițelor sale în perioada interbelică, se dezvolta într-un cadru democratic, asigurat de regimul politic monarhic, chiar dacă, vizibil, se simte deteriorarea democrației autentice, în favoarea autoritarismului monarhic impus de către regele Carol al II-lea spre sfârșitul deceniului al patrulea al secolului al XX - lea, revenit la conducerea statului român în anul 1930.

În acest cadru generos se dezvolta și regiunea istorică a Neamțului, în perioada interbelică. Un rol foarte important în această direcție, în orașe, dar mai cu seamă la sate, îl aveau învățătorii. Pe lângă faptul că aveau rolul educării națiunii române, o națiune cu un procent mare de analfabetism, raportat la populația Europei, aveau și rolul de a constitui un model de viață pentru locuitorii comunităților în care locuiau. Astfel, în perioada interbelică, învățătorii aveau în grijă cultura poporului, mai mult ca oricând, aceștia aveau inițiative cu rol civilizator, înființau centre culturale, biblioteci, case de economii, farmacii, asociații, scriau reviste locale, cărți de învățatură, ș.a. Contextul legislativ era extrem de favorabil, uneori chiar cu rigori impuse, de culturalizare forțată, cum ar fi, de exemplu, formele de organizare ale copiilor și tinerilor din România, mai ales după anul 1938.

O inițiativă care avea să facă istorie în epocă a fost înființarea, în luna noiembrie a anului 1934, la Piatra Neamț, a celei mai longevive reviste didactice din Neamț, probabil și din România, Revista didactică și literară „Apostolul”, care ani la rândul a avut o copertă ușor de recunoscut, un frumos desen care reprezenta școala: un învățător îmbrăcat în straie populare, citind unui grup de copii îmbrăcați, și ei, în costume populare, pe un deal, în natură. Revista didactică și literară „Apostolul”, nu a fost doar în epocă un instrument important în educație, este de mare folos și în prezent, devenind sursă istorică pentru cercetarea situației școlare, pentru perioada interbelică, postbelică și până în prezent, în județul Neamț. Fiind redactată și administrată de cele mai importante personalități ale învățământului județean, revizori, învățători și profesori, lideri de opinie în comunitățile lor, avem certitudinea că istoria „citită” în articolele lor este una de referință pentru realitatea vremurilor respective.

Redacția și rolul administrativ al acestei reviste erau asigurate de un grup de învățători, profesori din județ și revizori de la Revizoratul Școlar Neamț, în frunte cu revizorul Constantin Luchian². În primele pagini ale primului număr, se precizează că *revista didactică și literară pentru învățământul primar* apărea o dată pe lună, sub îngrijirea unui cerc de colaboratori, compus din inspectorul Constantin Luchian, Vasile Boureanu, Vasile Scripcariu, Mihai Stamate I. Rafael și Mihai Avadanei. Pe parcursul anilor, numărul colaboratorilor a tot crescut. Abonamentul lunar era în cuantum de 60 lei, plătit anual, în două rate. Mai exista un abonament de susținere de 200 lei pe an, iar achitarea acestui abonament aducea cu sine privilegiul de a face

² Revista didactică și literară „Apostolul”, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 1, nov. 1934, pp. 1-3

parte de drept dintre membrii cercului de colaborare al revistei corpului didactic din județul Neamț. Abonamentele se achitau la delegații însărcinați cu plata salariului, prima dată se va achita din salariul de pe luna noiembrie, iar a doua rată din salariul de pe luna februarie, abonații achitând prin mandat poștal³.

Primul număr al Revistei „Apostolul” avea cuprinsul realizat din nouă titluri: șapte articole, cuvântul de început și paginile finale cu bibliografia și informații utile, toate dedicate muncii la catedră, după cum se poate lesne observa la lectura acestora: „Aptitudinile și selecția elevilor ca mijloc al orientării profesionale”, articol semnat de Vasile Gaboreanu, „Rolul social al învățătorului”, autor Constantin Luchian, „Discuții asupra învățământului primar complex”, semnat de Mihai Avadanei, „Un caz grav” schiță de Vasile Scripcariu, „Morală cetățenească”, autor Mihai Stamate și se încheie cu un articol al revizorului școlar, Constantin Luchian, „Însemnări”.

De asemenea, în paginile revistei sunt prezentate recenzii de carte și se explică motivul apariției acesteia: ”revista (...) se naște dintr-o imperioasă necesitate dăscălească, având menirea precisă de conlucrare între toți dascălii, în scopul ușurării muncii pe ogorul școlii, ea vine să împlinească o dorință exprimată în nenumărate rânduri de învățătorimea nemțeană și să umple un gol simțit în viața învățământului primar din județul Neamț. (...) Apostolul va căuta să contribuie la îndreptarea greșelilor strecurate în organizația noastră școlară, programa analitică, comitetele școlare, avizări la măsuri ce pot duce la progresul învățământului”⁴.

În articolul „Rolul social al învățătorului” se scoate în evidență importanța muncii învățătorului pentru întărirea neamului prin cultură și educație. Este foarte interesant cum, la acea vreme, erau înfierate discuțiile abstracte, de exemplu: despre învățător și școală, cum că aceștia ar fi nedezlipiți, despre școală ca un câmp de activitate al învățătorului, iar învățătorul nu trebuia să știe altceva decât de ale școlii.

Lucru profund neadevărat, deoarece misiunea dascălului, în accepțiunea contemporanilor epocii interbelice, era aceea de a cunoaște starea socială și culturală a țării, de a participa la eradicarea inculturii în masă. La 1934, ca și în prezent, se susținea ideea că lumina educației trebuie să purceadă de la școală, că purtătorul este învățătorul și profesorul, însă oricât de intense ar fi munca în clasă, din păcate, sunt și cazuri în care familia și mediul destramă tot ce a construit școala, mai ales în condițiile sărăciei. Revista „Apostolul” demonstrează că cei care scriau la acea dată articolele nu erau rupți de realitatea europeană, se observă acest fapt din raportările pe care le fac, „exemplele se pot lua din Suedia, Norvegia, Danemarca. Prin școala făcută după trebuințele lui, țaranu` a ajuns om conștient de drepturile, dar și de datoriile sale, ca și de puterea ce o reprezintă”⁵.

În articolul „Discuții asupra învățământului primar complex” scris de învățătorul Mihai Avadanei, se face referire la școala primară ca la instituția de sine

---

³Ibidem.

⁴Ibidem, p. 4.

⁵Ibidem, p.5.

stătătoare care pregătește cetățeni pentru viața socială a țării, se precizează că aceasta nu este o școală de pregătire a copiilor care urmează să fie trecuți în școlile secundare, „nu este acela de a fi anticamera școlii secundare”⁶.

Revizorul Constantin Luchian povestește în articolul său „Însemnări” câteva lucruri interesante despre viața sa, în calitate de revizor școlar. Iată ce spune despre numeroasele inspecții pe care le-a făcut pe parcursul numirii sale ca revizor școlar: a constatat că lecțiile cele mai plictisitoare și lipsite de viață sunt lecțiile de intuiție⁷, precizează că deseori întâlnea învățători care nu reușeau să finalizeze corect lecțiile, inevitabil, toți încheiau cu întrebarea „despre ce am învățat astăzi?”, apoi, pur și simplu, întrebau dacă știe cineva să spună lecția pe de rost. Domnia-sa mai povestește nenumărate amintiri, amuzante, dar și de folos didacticii și pedagogiei moderne, chiar pune accent pe rostul instituției numită școală primară spunând că școala nu are menirea de a da cunoștințe despre lucruri și de a dezvolta simțul de observație al copiilor acest simț se dezvoltă având obiectul în față⁸, încheie articolul cu invitația către învățători de a ieși afară în natură și spune „ar trebui scris în programă că lecțiile de intuiție trebuie făcute afară în natură sau cel mai rău caz după natură tablouri, obiecte colecționate din muzee, excursii”⁹.

În încheierea primului număr al Revistei „Apostolul” observăm că se utiliza o bibliografie serioasă, pe ultimele pagini ale revistei erau transmise informații către învățători, de exemplu cum ar fi anunțul că, din luna noiembrie, toți membrii corpului didactic primar își vor primi salariul după gradul și numărul gradațiilor ce le aveau, până la 1 aprilie 1934, se adresa rugămintea către colegii învățători care au desfășurat o activitate școlară sau extrașcolară deosebită să trimită scurte dări de seamă, pentru a fi publicate în revistă. Un fapt interesant, descoperit datorită unei informații de pe ultimele pagini, era acela că în satul General Averescu, astăzi satul Urecheni, (sic), se editează o foaie populară numită „Satul nostru” de către învățătorul Bârlădeanu și se declara admirația față de această acțiune, recomandându-se această foaie populară și altor colegi. Se promovează o broșură cu cântece populare de pe Valea Bistriței sau se dau detalii despre plata abonamentelor și locul pentru corespondență¹⁰.

Înființarea primului cerc didactic în județul Neamț

În numărul 7 al revistei *Apostolul*, din luna mai a anului 1935, revizorul Constantin Luchian scrie un articol despre înființarea primului cerc didactic, cu statut juridic, din județul Neamț. El face precizarea că ideea unui cerc didactic avea o vechime de patru, cinci ani, însă de cele mai multe ori, cei dornici să întemeieze un cerc didactic au întâmpinat greutăți și indiferență. Totuși, la o întâlnire a colegilor din

⁶*Ibidem*, p. 7.

⁷*Ibidem*, p. 11.

⁸*Ibidem*, p. 12.

⁹*Ibidem*, p. 13.

¹⁰ n.a., Revizoratul Școlar Piatra-Neamț.

învățământul primar și cel gimnazial s-a înțeles că e nevoie de colaborare între cele două grade de învățământ (primar și secundar) și astfel câțiva învățători din redacția revistei „Apostolul” au purces la punerea în faptă aceste idei¹¹. Se aduc mulțumiri profesorului Victor Andrei pentru participarea sa la înființarea în luna mai a anului 1935 a cercului didactic, un rol foarte important la înființare l-a avut și revizorul Constantin Luchian, acesta povestește în articolele sale, cum în urma unei adunări ținute sub președinția directorului Vasile Ghițescu s-a votat statutul întocmit de învățătorii și profesorii fondatori, s-a ales comitetul de conducere al cercului, acest comitet și-a ales un președinte în persoana domnului Ghițescu.

Cum este și firesc, autorul articolului este entuziasmat de faptul că s-a trecut de la idee la faptă și că este încredător că și ceilalți colegi, încă indiferenți, vor participa la activitățile cercurilor didactice. O precizare frumoasă în acest articol este aceea a accentuării legăturii sufletești ce urma să se stabilească între toți membrii corpului didactic de toate gradele. Se exprimă încrederea că diferențele dintre cele două grade, primar și secundar, vor dispărea, vor veni cu toții, cu experiența lor, dar mai cu seamă cu sufletul lor, să pună umărul la ridicarea morală a poporului român. De asemenea, se făcea precizarea că de la o școală rece și distantă, se va trece la o școală vie activă și trăitoare¹². Se fac câteva precizări cu privire la modul în care se va organiza cercul didactic, de exemplu, se propune deschiderea unei săli de reuniuni zilnice unde pe lângă lectura de gazete, reviste, cărți, se putea servi o cafea, o dulceață și un ceai, va fi un loc în care fiecare putea să ceară un sfat sau să dea un sfat. Bineînțeles că revizorul Luchian nu uită să atenționeze că nu numai cei care sunt sufletești sunt așteptați în aceste cercuri didactice, el spune că e nevoie de un mic sacrificiu ca să fie îndeplinite lucruri deosebite în cadrul cercului didactic. Membrii activi achitau și o cotizație mică, a fost aleasă casieră doamna Elena Avasiloaiei, directoarea Școlii numărul 1 de fete¹³. Se promitea membrilor, că pe lângă starea de bine pe care o vor avea în cadrul acestor cercuri didactice, vor putea participa la conferințe, excursii și cursuri de perfecționare.

În finalul articolului, revizorul Constantin Luchian prezintă statutul cercului didactic din județul Neamț, cu sediul la Piatra Neamț: „articolul 1 - se înființează în orașul Piatra Neamț un cerc care să cuprindă pe membrii corpului didactic de toate gradele din întreg județul Neamț, cu numele de cercul didactic Piatra Neamț”¹⁴. În continuare se face referire la scopul înființării acestui cerc, anume acela de a face apropierea sufletească mai lesne între membrii corpului didactic de a găsi mijloace pentru dezvoltarea culturii generale și profesionale a învățătorilor, de a stimula membrii corpului didactic să participe la conferințe, să producă lucrări științifice, să organizeze excursii cu caracter științific și să se întâlnească zilnic. Se fac precizări asupra duratei cercului, aceasta fiind nelimitată, cercul nu se poate dizolva decât dacă

¹¹ *Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 7, mai, 1935, p. 13.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, p. 14.

¹⁴ *Ibidem*.

două treimi din numărul membrilor înscriși la curent cu obligațiile ar fi solicitat acest lucru într-o adunare generală anterioară.

În capitolul al doilea al statutului cercului didactic sunt precizate drepturile și îndatoririle membrilor acestui cerc didactic: „membrii corpului didactic de toate gradele, bărbați și femei, titulari și netitulari, precum și pensionari cu posturile sau domiciliu în județul Neamț”¹⁵. Un lucru interesant era acela că soții sau soțiile cadrelor didactice, care nu făceau parte din acest corp didactic, puteau fi membri ai cercului didactic, puteau lua parte la discuții și chiar aveau drept de vot consultativ. Se face specificația că membrii cercului, în afară de cotizații, „vor dona și o sumă de cel puțin 1.000 lei, odată pentru totdeauna și vor fi declarați membrii de onoare”¹⁶. Membrii de onoare puteau fi personalități culturale din afara cercului, invitați filantropi sau alte persoane care făceau donații în bani sau imobile în valoare de cel puțin 5.000 lei. Înscrierea se făcea pe un formular special, fiecare membru plătea o cotizație minimă de 10 lei, pentru cei care locuiau în Piatra Neamț și de 5 lei, pentru cei care locuiau în afara orașului Piatra Neamț. Se putea pierde calitatea de membru prin strămutarea în alt județ sau prin retragerea din cercul didactic, mai existau și unii care puteau fi excluși din cauza atitudinii, care putea aduce prejudicii de imagine sau prejudicii morale, „prin hotărârea a două treimi din numărul membrilor prezenți”¹⁷.

Cercul se întreținea din cotizațiile membrilor, din donații, din veniturile obținute la serbări și conferințe, din diferite subvenții. Erau făcute precizări foarte clare despre cum vor fi cheltuite veniturile cercului și anume: „pentru chirie, iluminat, încălzit, întreținere, servitor, mobilier, editare unei reviste și a unei gazete, corespondență, abonamente la ziare și reviste, alimentarea bibliotecii cu cărți, excursii, iar excedentul, dacă era cazul, putea deveni fond de rezervă în procent de 10%”¹⁸.

Adunarea generală se întrunea o dată pe an, această adunare se ținea în „una din duminicile din luna aprilie a fiecărui an”¹⁹. Erau trecute în revistă atribuțiile adunării generale cum ar fi: să hotărască asupra chestiunilor de pe ordinea de zi, să verifice gestiunea, să aprobe bilanțul, proiectul de buget, excluderi, dacă era cazul. Comitetul cercului era compus din 12 membri aleși de adunarea generală. Alegerea se făcea prin vot secret. În fiecare an, comitetul se reînnoia cu o treime din numărul membrilor, prin tragere la sorți. Comitetul avea un președinte, un vicepreședinte, un secretar, un casier și trei membri în delegația permanentă. Erau apoi, pe rând, notate toate dispozițiile cu privire la toate atribuțiile celor care făceau parte din comisii, de exemplu la capitolul 5 se face precizarea că cercul didactic va putea colabora cu oricare asociație, bancă, cerc cultural, pentru „asigurarea scopului urmărit și pentru ușurarea cheltuielilor”²⁰. Foarte importantă este și precizarea că se excludeau

---

¹⁵*Ibidem.*

¹⁶*Ibidem.*

¹⁷*Ibidem.*

¹⁸*Ibidem*, p. 15.

¹⁹*Ibidem*, p. 16.

²⁰ *Ibidem.*

chestiunile politice și membrii cercului aveau grijă ca activitatea lor să fie pusă doar în serviciul cauzei dascălești. Acest statut a fost votat de Adunarea generală a Cercului Didactic din Neamț, din ziua de 12 aprilie 1935 și a fost redactat de Victor Andrei, Vasile Gaboreanu și Constantin Luchian.

În prezent „cercurile didactice” sunt denumite „cercuri pedagogice”, nu mai au statut juridic, sunt activități de perfecționare a cadrelor didactice, organizate pe discipline, cu întruniri care au loc o dată pe semestru, conform unui calendar realizat de Inspectoratul Școlar Județean Neamț. Rolul cercului didactic s-a diminuat față de perioada interbelică, în condițiile în care, în prezent, la activități se prezintă lecții – model, sau se organizează excursii de studii, mese rotunde, dezbateri. Raportat la entuziasmul începutul, am putea observa că astăzi, cercurile pedagogice nu mai constituie un model didactic de perfecționare, nu pentru că nu ar putea fi, motivul ținând mai degrabă de formalismul activităților sau lipsa de creativitate a unor propunători. Sunt și cazuri unde modelul de bună practică produce impact pozitiv asupra grupului de profesori, până la urmă totul ține de profesionalismul persoanei care este gazda evenimentului. Conform modelului cercului didactic interbelic, s-au organizat asociațiile profesionale, cu statut de organizație neguvernamentală, a căror organizare este aproape identică cu cea prezentată mai sus. Nimic nu dispare, totul se transformă!

Straja Țării

Învățătorul Octav Parfenie de la Școala nr. 5 de băieți din Piatra-Neamț, actuala Școală gimnazială nr. 2 Piatra-Neamț²¹, absolvent al Academiei Comerciale din București, scrie un articol foarte interesant în revista „Apostolul”, numerele 4-5/1936, despre înființarea „străjeriei” în Neamț. El preia informații din legislația în vigoare și le transmite prin intermediul revistei tuturor colegilor învățători și profesori. Legea pentru înființarea *Oficiului de Educație a Tineretului Român*, publicată în Monitorul Oficial nr. 106, din 9 martie 1934, hotăra următoarele: „pentru educația morală, națională și fizică a tineretului de ambele sexe, până la 18 ani, precum și pentru coordonarea și controlul activităților similare ale instituțiilor de stat și particulare, se înființează pe lângă Ministerul Instrucției, Cultelor și Artelor, Oficiul de Educație a Tineretului Român, cu prescurtarea O.E.T.R.”²². În același articol se face precizarea că aceasta este o inițiativă particulară spre educația morală, națională și fizică a tineretului român, că avea un statut aprobat de consiliul superior al organizației și că există o supraveghere și un control, la nivel național și local, în mod obligatoriu.

Organizarea O.E.T.R. Articolul 15 al regulamentului de funcționare preciza că toți tinerii, de ambele sexe, de la 7 la 18 ani, fac parte în mod **obligatoriu** din STRAJA ȚĂRII”, care era compusă din *marile legiuni ale cercetașilor și cercetașelor*,

²¹ Mihai Șurubaru, *Identitate restituită*, Editura „Cetea Doamnei”, Piatra-Neamț, vol II, p. 123.

²² *Ibidem*, pp. 123 – 127.

*marile falange ale străjerilor și străjerelor, precum și din orice organizație recunoscută de O.E.T.R.*²³.

La articolul 16 se fac precizări cu privire la organizarea străjerilor țării în următoarele unități: **falangă**, corespunzătoare fiecărui județ, **ceată**, corespunzătoare unei comune rurale, sau urbane, **stol**, corespunzătoare unei școli, asociații, societăți, **pâlc**, corespunzător unei clase cu aproximativ 3 - 15 cuiburi, **cuibul** era cea mai mică unitate având șase străjeri sau străjere. În privința numelor, unitățile trebuiau să păstreze numele județului, comunei și școlii, cercetășia își păstra organizarea de la momentul anului 1934, astfel că prin articolul 17 al regulamentului se face precizarea că tinerii de la 7 la 11 ani inclusiv, se numesc **puii de străjeri și mici străjeri** sau **pui de șoim, mici cercetași**, dacă activau în cercetășie, restul elevilor de la 11 la 18 ani se numesc străjeri și străjere, sau cercetași și cercetașe. În articolul 18 se precizează că școlile de orice fel, precum și instituțiile și întreprinderi de stat și particulare sunt obligate să organizeze pentru educația tineretului de la 7 la 18 ani, unități de străjerie dându-le posibilitatea să activeze în condiții cât mai bune.

În articolul 34 se făceau precizări cu privire la educația tineretului, care va fi una cetățenească, religioasă, fizică și tehnică urmând programul stabilit de O.E.T.R., fiecare organizație trebuia să susțină cel puțin 30 de ședințe pe an, în cadrul acestor ședințe să fie organizate manifestații și șezători, „cel puțin patru șezători de seară la foc”²⁴, era reglementat și ritualul ședințelor străjerilor care începeau și se terminau cu salutul la drapel, cu rugăciunea, deviza străjerului „Credință și muncă pentru țară și rege”. Imnul Străjerilor Țării era cântecul Trei Culori, compus de Ciprian Porumbescu, imn care a rezistat și în perioada comunistă, ca imn al statului român. Salutul străjerilor era salutul roman, cu brațul întins, însoțit de urarea „sănătate”. Se făceau recomandări ca toate cunoștințele, deprinderile și îndemnările străjerilor să fie conforme cu programul impus și să se obțină doar prin practică, în școli.

Unitatea străjerească avea drept scop ajutorarea școlii, disciplinarea copiilor, intensificarea activității școlarelor și aplicarea unei educații integrale. Pregătirea străjerilor se făcea pe cuiburi și pâlcuri. Pentru serbările școlare se pregăteau programe speciale, publicul era format din părinți și alți membri ai familiei, ei înșiși, invitați la șezători și serbări, în scop instructiv - educativ. Se recomanda ca ședințele și șezătorile să decurgă în bună dispoziție și cu încredere dovedită copiilor, să nu fie folosită „dojana sau vorba grea”²⁵. Toate observațiile să fie făcute cu bunăvoință și cu dragoste pentru copii, ședințele se țineau în aer liber, doar pe vreme rea se organizau în localurile școlare. Era educată, în primul rând, camaraderia, dragostea, înțelegerea, bunătatea, buna dispoziție, zâmbetul, întărirea spirituală și curajul, atitudinea demnă, toate acestea fiind calități ale străjerilor și străjerelor. Aceștia trebuiau să aibă ca

²³ Anton Golopenția, *Creșterea nouă a tineretului*, Revista Fundațiilor Regale, București, an VII, nr. 6, 1940, p. 630-642.

²⁴ *Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 4-5 (16-17), mar-apr, 1936, pp. 29-35.

²⁵ *Ibidem*.

îndatorire principală grija de curățenia corpului lor, alimentația corectă și atitudinea pozitivă. În perioada 1- 8 iunie se organiza „săptămâna străjerilor” și în fiecare dintre aceste zile străjerii țării organizau expoziții, șezători, excursii și alte manifestări, după programele fixate de școlile lor. Ziua de 8 iunie era închinată țării și regelui, era o zi de răsplată a muncii și străduințele lor străjerești, în cadrul cărora se acordau insignele străjerești, stelele anilor de vechime, gradele, fanioanele pentru stoluri, drapelele pentru cercetași, decorațiile sau alte forme de răsplată. Tot în ziua de 8 iunie se organizau mari demonstrații, la care participau, în special, tinerii cercetași și străjeri. În anii următori, sistemul nou de educație, astfel conturat, a fost consolidat prin Legea Oficiului de Educație a Tineretului Roman, din 6 aprilie 1936 și din 8 octombrie 1937. Măsura în care Străjeria a intrat în acest interval în conștiința publică o arată împrejurarea de la 24 ianuarie 1937 când organizația veche a Cercetașilor se contopește cu cea a Străjeriei și faptul ca, în decretul-lege din octombrie 1937, denumirea de O. E. T. R. este înlocuită cu numele de „Straja Țării”. Instituții noi de educație întregesc aparatul educativ național, se introduce munca de folos obștesc și serviciul social obligatoriu, se înființează Frontul Național Studentesc²⁶.

Cercetășia era o altă organizație dedicată copiilor și tinerilor cu vârste cuprinse între 6 și 21 de ani, **înscriși voluntar**, spre deosebire de „Straja Țării”, unde exista o lege în acest sens. Organizația Cercetașilor exista la momentul legiferării străjeriei, la intrarea în Organizație se depunea un legământ și toți cei care se înscriau se supuneau unor legi, dar cu consimțământul părinților. Cercetașii, (*Scouts* în limba engleză, titlu dat de fondatorul acestei organizații în Anglia, lordul Baden Powell), au constituit prima încercare instituțională pentru educarea și formarea copiilor și tinerilor români, se poate asemăna cu acțiunea „Școala după școală” de astăzi, însă în termenii epocii. Cercetășia era larg răspândită în lumea întreagă, supraviețuind ca model educațional celor două războaie mondiale, cât și transformărilor economice și sociale ale secolului trecut. Cercetășia și legea cercetașilor aveau la bază elemente morale, umanitare și naționale care conduceau la desăvârșirea personalității tinerilor. În rândul cercetașilor erau înscriși copii și tineri din toate categoriile sociale și toate domeniile de activitate. Instituția cercetășiei era autonomă din punct de vedere tehnic și administrativ. Comandantul suprem al cercetașilor și cercetașelor era Majestatea sa, Regele Carol al II-lea. După înființarea străjeriei, cercetașii s-au integrat organizației naționale „Straja Țării”.

Despre lipsa pregătirii tineretului pentru viață au avut loc discuții și înainte de înființarea celor două organizații: străjerii țării și cercetașii. În România, profesorul Gheorghe Murgoci a propus, încă de la începutul secolului XX, să se înființeze „**Ceata Pandurilor**”²⁷, în 1915, la 8 aprilie a fost aprobată în Parlamentul României

²⁶ Anton Golopenția, *Creșterea nouă a tineretului*, Revista Fundațiilor Regale, București, an VII, nr. 6, 1940, p. 635.

²⁷ *Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 4-5 (16-17), martie – aprilie, 1936, pp. 29-35.

înființarea organizației „**Cercetașii României**”²⁸, urmând ca Ministerul Instrucțiunii să adopte această metodă de educare a tineretului. De exemplu, Principele Carol I a format un comitet de organizare și în 1914 erau cunoscuți peste 200 de comandanți, organizați pe centurii și cohorte. În timpul primului război mondial cercetașii au participat voluntari la munca din spitale, au activat pe lângă poliție, au fost călăuze pentru armatele rusești. Se observă că în perioada 1918 -1923 organizația Cercetașilor a activat mai puțin și chiar între 1923 - 1928 activitatea stagnează, reluându-se abia în 1929, sub conducerea generalului Manolescu, cercetași fiind și Prințul Nicolae, Princesesa Ileana, iar președinte fiind M.S. sa Regele. Se pune problema că după război, tineretului român îi lipseau idealurile de viață, astfel conducătorii statului au găsit de cuviință că acest sistem educațional ar regenera educația, astfel apare Legea Educației Tineretului Român din 1934²⁹.

Sistemul de educație dedicat tineretului este definit în directiva numărul 1, ca sistem organizat după sistemul Balilei din Italia. De altfel și alte țări, precum Norvegia, Germania și Danemarca, aplicau astfel de legi care „regenerau nația” prin educație fizică, morală și intelectuală. Toate aceste tipuri de educații aveau în vedere educația individuală, aceea educație care formează caracterul copilului, tânărului. Caracterul se forma prin educația bună a copiilor, prin exemple de cinste, sinceritate, credință, loialitate față de țară și rege. Băieții erau crescuți în spirit cavaleresc, ei trebuiau să fie blânzi cu animalele, să fie supuși față de părinți, să fi voioși, pregătiți să facă economii, să își facă curățenie în spațiul lor privat, să fie curajoși, respectuoși, să-și poată stăpâni firea, să aibă forță fizică, să fie educați în spiritul ordinii, să aibă mereu o activități de grup, să fie responsabili, răbdători, să-și educe stăruința, să respecte bunul altuia, să nu facă fapte rele, să fie cumpătați și prevăzători³⁰.

Erau 22 de însușiri străjerești care caracterizau activitățile zilnice ale acestora, iar programul copiilor și tinerilor era realizat în așa fel încât să le formeze voința. De altfel, se făcea precizarea că nu e de folos predicarea legii cercetașului ci învățarea și realizarea acesteia. Se pune accent pe joc, pe principiul că jocul le dădea ocazia celor mici să își dezvolte însușirile cetățenești. Instinctual, copiii preluau roluri și își imaginau diverse situații din natură sau din viață. Alteori, pur și simplu, stăteau la povești sau aduceau în discuții întâmplări care puteau să devină pilde pentru ceilalți. Pentru a fi responsabil în cadrul acestei instituții, a cercetășiei, exista o curte de onoare, un sfat în care copiii își judecau singuri spețele, acolo își făceau cunoscute punctele lor de vedere, sub supravegherea educatorului.

Săptămânal, se realiza la radio o oră specială, dedicată străjerilor. În cadrul acestei ore de transmisie radio se povesteau bunele exemple de activități sau uneori

²⁸ *Interviu Alin Dimăncescu biograful organizației “Cercetașii României” despre scopuri și valori educative din vremea bunicului său, interviiu de Mirela Băzavan http://www.romaniaactualitati.ro/cercetasia_straja_tarii_pionierii-31197.*

²⁹ *Revista didactică și literară „Apostolul”, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 4-5 (16-17), mar – apr, 1936, pp. 29-35.*

³⁰ *Ibidem.*

M.S. Regele transmitea un mesaj străjerilor. Iată, de exemplu, un fragment din una dintre cuvântările Măriei Sale, Regele Carol al II-lea: „Unii cred că în mișcarea oficială de educare a tineretului român este o maimuțareală a unor lucruri făcute peste graniță. Nu este așa. Străjeria este un lucru specific românesc, isvorât din nevoile interne ale țării noastre și clădită numai și numai pe ceea ce cere nevoile României și Neamului românesc. Fiecare tânăr trebuie crescut în credința că este mândru de a fi român, că este mândru de țara lui și că prin sentimentului de solidaritate națională și de muncă neprecupețită în folosul obștesc, trebuie să contribuie la progresul Patriei. O grijă deosebită trebuie pusă pentru dezvoltarea sentimentului național. Copiii noștri trebuie să învețe că dacă unele lucruri bune se pot aduce de peste graniță, sunt atâtea aici în pământul țării și în sufletul Poporului, care să facă din România și din neamul nostru una dintre țările și unul dintre popoarele cele mai strălucite din lume. Străjerii este o mișcare de regenerare națională și la cari ne-am înhămat cu toată credința și dragostea la acest crez, știind că vom reuși, căci generațiile de mâine ne urmează cu tot sufletul lor neprihănit și dornic de mai bine. Cercetășia și străjeria, caută ca prin o educație aleasă să trezească la o nouă viață poporul nostru, pentru a fi bine pregătiți sub toate raporturile și gata oricând pentru orice eventualitate”³¹.

Din păcate, din luna noiembrie 1940, străjeria a fost preluată de „Frățiile de Cruce”³², în afara școlii, pentru o perioadă scurtă de timp, urmând a fi trecute în ilegalitate odată cu rebeliunea legionară din ianuarie 1941, apoi în perioada comunistă astfel de activități fiind reinventate și redenumite: Pionerii, UTC-știi, Șoimii Patriei.

Învățătorii și inițiativele lor. Cooperativele școlare

Teofan Macovei scrie un articol în revista „Apostolul”, an II, numerele 4-5/1936 despre cooperativele școlare, organizații care erau prevăzute în articolul 190 din legea învățământului primar, articol care precizează care era scopul înființării lor. Cooperativele școlare erau prezentate a fi mijloace de educație și instrucție în conformitate cu cerințele vremii³³. Pe lângă fiecare școală se putea înființa câte o cooperativă școlară cu rolul de a pregăti elevii pentru viața practică, pornindu-se de la premisa că elevul nefiind apt pentru o muncă fizică grea ascultă de pornirile sale instinctive³⁴. Prin înființarea cooperativelor școlare se urmărea antrenarea acestor comportamente primare, instinctuale către deprinderi de curaj și încredere. Aceste cooperative își desfășurau activitatea pe cinci direcții principale³⁵: elevii puteau face aprovizionare cu cele necesare vieții la un preț ieftin evitând specula intermediarilor

³¹ Discursul M.S. Regelui Carol al II-lea, 1934.

³² Mihai Șurubaru, Școala Normală de Băieți (ȘNB), 1939-1945, Editura „Cetatea Doamnei”, Piatra-Neamț, vol II, 2015, p.123.

³³ *Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 4-5 (16-17), număr dublu, 48 pagini, martie – aprilie, 1936, p. 18.

³⁴ *Ibidem*, p. 19.

³⁵ *Ibidem*, p. 20.

(astăzi educația antreprenorială), se realiza o educație economică a depunerilor elevilor (astăzi educația financiară), se organiza munca în atelier (astăzi educație tehnologică), se înființau grădini unde se cultivau plante medicinale, produsele adunate de către elevii erau vândute și în final se realiza un tip de educație a voluntariatului prin ajutorarea elevilor săraci cu haine și cărți (astăzi educația pentru cetățenie democratică). Cum am precizat mai sus, nimic nu dispare, totul se transformă, astăzi activitățile de mai sus poartă alte denumiri, sunt parte ale proiectelor școlare, ale activităților de voluntariat, ale proiectelor educaționale civice. Înființarea cooperativelor școlare a fost propunerea lui Ionescu Pașcani și autorul articolului face precizarea că nu trebuie confundate aceste cooperative școlare cu cooperativele sătești înființate de ministrul Spiru Haret. Realizarea cooperativelor școlare a pornit de la nevoile locale și abia în anul 1934, prin legea învățământului primar, înființarea lor devine obligatorie.

Cooperativele școlare funcționau pe baza unui statut care prevedea, așa cum am menționat mai sus, ajutorarea elevilor săraci, înlăturarea speculei, procurarea cărților și rechizitelor școlare, înzestrarea școlii ca material didactic, organizarea de excursii. Autorul articolului povestește că la începutul demersului au existat multe dificultăți, în special cu capitalul mic adunat de la cotizanți, de exemplu, s-au adunat doar 291 lei de la 32 de membrii fondatori. Se mai face precizarea că din beneficiul primului an de funcționare s-au cumpărat ghete pentru un elev sărac, în al doilea an s-a câștigat un beneficiu de 1.020 lei și, din păcate, s-au ales cu marfă nevândută de 1.700 lei. Un model de urmat era cooperativa elevilor Școlii Normale din Piatra Neamț care rula sume mari și se dezvoltă bine. Teofan Macovei spune că aceste cooperative școlare sunt de un real folos pentru inițierea normaliştilor și că munca lor în aceste cooperative reprezintă o practică pentru cunoștințele de contabilitate și o șansă pentru îmbunătățirea stării economice „a acestui popor oropsit și speculat de străini”³⁶.

Învățătorii și problemele școlii

Eufrosina Manoliu, învățătoare din județul Neamț este autoarea unui articol care tratează problema (insuficient definită) a rolului învățătorului, ca principal factor social în dezvoltarea țării. Ea pornește de la un *motto* destul de pesimist, autor Jean Jacques Rousseau, extras din cartea „Emile”, care scria: „Totul este bun când iese din mâinile Creatorului, totul degenerază în mâinile omului!”³⁷. Articolul este de fapt o analiză a modului în care învățătorul, implicat direct în viața societății, are responsabilitatea, ca prin contactele sale cu oamenii, să organizeze acțiuni educative. Eufrosina Manoliu privește educația ca pe o funcție socială cu rol în apropierea de civilizație a întregii societăți românești.

³⁶ *Ibidem*, p. 20.

³⁷ *Ibidem*, p. 17.

Un alt articol pe tema menționată aparține preotului învățător, Mihail Gavrilescu, care își susține punctul de vedere folosindu-se de conceptul de „educație socială” ca rezultat al dezvoltării civilizației, prin cultură. El spune că pentru buna funcționare a „educației sociale”, învățătorul ar trebui să fie un factor educativ, cel care ar trebui să faciliteze legăturile dintre individ și societate, ar trebui să determine locul pe care îl are elevul educat în societate. De asemenea, se apelează la concepția kantiană care susține că „individul trebuie să fie servitorul moral al societății”, această însușire de servitor moral al societății este atribuită de către autor, învățătorilor. Învățătorii trebuie să își dovedească această servitudine morală în școală dar și în viața sa extrașcolară. El pornește de la maxima latină a celebrului filosof Seneca „non scholae sed vitae, discimus”, considerând că învățarea pentru viață este imperativă, nu simpla teorie fără practică. În opinia sa este nevoie de o îmbinare perfectă între teorie și practică, disciplinele ar trebui predate astfel încât elevul, parte a societății, să devină un cetățean util acesteia, fizic și moral. Sunt analizate câteva dintre cele mai importante discipline și rezultatele acestora pentru dezvoltarea elevilor, astfel, învățătorul, în viziunea sa, trebuie să fie un pedagog al muncii educative, în scop social, în slujba creării valorilor utile societății, omenirii întregi, articolul continuă cu explicații cu privire la activitatea extrașcolară pe care învățătorul ar trebui să o aibă. Învățătorul ar trebui să fie îndrumător pe problemele economice, pe problemele de asistență socială, pe probleme culturale, specific românești, pe alinarea suferințelor, pe lupta împotriva mizeriei și sărăciei, să fie preocupat de problemele sociale și morale ale societății, articolul se încheie cu îndemnul: „Înapoi la catedre, înapoi la altare!”³⁸.

În legătură directă cu rolul învățătorului și al școlii în dezvoltarea tinerei României democratice, învățătorul Mihai Avadanei, membru fondator al revistei „Apostolul”, scria în numărul 19 din anul 1936 despre problema localurilor de școli, a materialelor didactice, a mobilierului adecvat și a mai multor probleme legate de învățământ. Autorul articolului face referire la impresionanta strădanie a *Ministerului Școalelor* și la eforturile ministrului Dr. Angelescu, care deși a depus eforturi mari, nu au putut rezolva problema școlii primare din România. Despre Carol al II-lea, spune: „Majestatea sa, Regele, a îmbrățișat ideea despre importanța școlii primare în cuvântarea sa cu prilejul manifestării de la 8 iunie, dar cu toate acestea încă mai sunt mulți oameni cu rol de decizie care gândesc că se acordă prea multă importanță școlilor primare³⁹. Învățătorul continuă cu ideea că „problema școlii primare trebuie rezolvată cu curaj și nu trebuie cruțat nimic niciodată în favoarea acesteia”⁴⁰. Sunt prezentate problemele nerezolvate care împiedică apariția rezultatelor educației din școlile primare: cerința de întocmire a fișelor individuale pentru fiecare elev, apare întrebarea cum și cu ce să facă învățătorul acest lucru în absența unei pregătiri

---

³⁸ *Ibidem*, p. 18.

³⁹ *Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 19-20, iun-iul, 1936, pp. 11- 18.

⁴⁰ *Ibidem*.

specializate, „fără o specializare în vederea completării acestor fișe, rândurile scrise acolo nu reprezintă decât o poveste”⁴¹.

În privința atelierelor și a grădinilor model de pe lângă școli, se pune întrebarea cu ce fonduri să se înființeze, de unde să se ia unelte și de unde să vină oameni pregătiți pentru a face aceste lucruri. Învățătorul pune în discuție aplicarea legii obligativității frecventării școlii, în condițiile în care se lasă deplina libertate „oamenilor străini de școală să se amestece în împlinirea legii toate sancțiunile din lege sunt numai pentru învățător”⁴² și nicio sancțiune nu se aplică celor care aduc prejudicii aceste activități. El propune ministrului Angelescu excluderea din partidul său politic a tuturor celor care sabotează Legea Educației și recomandă ca acesta să vorbească public despre legea obligativității celor care sunt în măsură să decidă și răspund aplicarea acesteia. O altă gravă problemă nerezolvată de legislația școlară era problema manualelor școlare (problemă de actualitate și astăzi) despre care precizează că manualele sunt prilej de speculă. Critică autorii manualelor care nu dovedesc, decât în parte, pricepere în această meserie, calitatea cărților lasă de dorit, prețurile sunt mari, cărțile trebuie cumpărate de părinți, deși legea prevedea că învățământul este gratuit. Se solicită posibilitatea înființării unei farmacii administrate de învățătorii satelor, se solicita înființarea de biblioteci unde „toți învățătorii ar putea cerceta cărțile cele sunt de folos”⁴³. O gravă problemă este semnalată ministrului Angelescu și aceasta vizează numirile absolvenților de școală normală. Se face precizarea că nici în anul 1936 nu au fost numiți absolvenții din urmă cu trei ani și se adresează întrebarea ce fac în acest timp acești tineri pregătiți și plini de energie, cum își irosesc talentul în loc să muncească. Pe drept cuvânt, se întreabă autorul articolului, dacă mai este nevoie de aceștia. El propune numirea tuturor învățătorilor din școlile normale, cu solicitarea de apostolat.

În numărul 3 al revistei „Apostolul” din anul 1936, descoperim un articol semnat de fostul revizor școlar din județul Neamț, Constantin Luchian, care realizează o analiză importantă asupra aplicării reformelor școlare în România. Trebuie făcută precizarea că revizorul școlar, Constantin Luchian, după cinci ani de activitate în județul Neamț, a plecat pe un post similar, dar la nivel național, în cadrul Ministerului Instrucțiunii Publice. El precizează în articol că epoca se caracterizează prin o activitate legislativă importantă și că, în mod ironic, țara noastră progresează în anumite lucruri și în special în cele legate de legislație. Face comparație cu o adevărată epidemie care i-a cuprins pe conducători cu privire la legiferării. Constantin Luchian spune că, însăși Regele Carol al II-lea și-a dat seama de această epidemie și a precizat următoarele „îndreptarea nu stă în modificarea legilor, ci în aplicarea rațională a acestor legi, făcută cu cinste și cu cap de cei care sunt chemați. Un principiu, oricât de bun, dar prost aplicat, poate să aducă ruina țării, iar o lege mai imperfectă, dar bine

---

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² *Ibidem.*

⁴³ *Ibidem.*

aplicată, poate să aducă cea mai sănătoasă îndrumare în folosul țării”⁴⁴. Așadar, după legile din 1933 și 1934, România se vede în situația de a avea o legislație bună, însă cu o implementare proastă.

Cu privire la Legea învățământului primar din 1924, deși, toată lumea este de acord că a fost o lege bună, aceasta nu a dat rezultatele așteptate din următoarele motive: nu s-a aplicat obligativitatea, învățământul nu a fost gratuit sută la sută, copiii săraci nu au putut merge la școală, cursul complementar a fost neglijat de Ministerul Învățământului, politicieni inconștienți au avut o implicare defectuoasă în implementarea legii, ca și astăzi, se acuză lipsa de mijloace suficiente, de preocupări pentru construcția de clădiri noi pentru școli, din păcate, apare și ideea cum că învățătorii ar fi din ce în ce mai slab pregătiți. În viziunea autorului, vina pentru cele menționate mai sus aparține instituțiilor centrale ale învățământului. Se aduc acuzații asupra oamenilor din funcțiile de control, că nu sunt bine pregătite și nu sunt conștiente de misiunea lor. Constantin Luchian se arată dezamăgit de absența unui lider adevărat, de absența unui ministru carismatic, care dacă ar completa aceste lipsuri, ar face din România o țară fără nici un analfabet. El nu vede nicio ieșire din starea de realitate și în mod vădit afirmă, că toate intențiile bune ale miniștrilor Angelescu și Gusti nu vor putea îndrepta cu nimic starea de lucru lucruri. Foarte importantă este precizarea pe care o face Constantin Luchian în analiza sa, cu privire la faptul că aplicarea legilor școlare nu trebuie mărginită numai la copii și învățători.

Această aplicare trebuie împărțită cu toți funcționarii statului. Fără a cere ca totul să fie făcut de învățători, el precizează că lucrurile bune trebuie să cuprindă toate cele ce vin în sprijinul învățaturii copiilor: cercurile culturale, bibliotecile, șezătorile, cursurile cu adulții, cooperativele școlare, străjeriile, corurile, educația premilitară, practică agricolă și alte ocupații legate direct de școală. În mod firesc apar următoarele întrebări în mintea învățătorului Constantin Luchian, revizor școlar la nivel național, la acea dată: „Ce face armata? Ce face biserica? Ce face agronomul? Munca școlii trebuie neapărat împărțită, pentru ridicarea stării economice trebuie școala plugarului, cursurile trebuie făcute pe teren de agronom, în consecință educația cetățenească trebuie să coboare în sate pentru îmbunătățirea stării igienice, cu participarea medicului pentru educația morală cu participarea preotului”⁴⁵. Toate aceste lucruri, consideră Constantin Luchian, vor duce spre ridicarea stării economice a țaranului, ”abia în acel moment nu va mai fi nevoie de pomană, haine de pomană, mâncare de pomană”⁴⁶. El se întreabă dacă se poate ține în spate o țară de săraci, cine și cum anume să îi țină.

În continuare, Constantin Luchian accentuează efectele crizei educaționale spunând că o bună parte dintre copii nu frecventează școala din motive de sărăcie, că localurile școlilor, care sunt în sarcina comunelor, nu sunt întreținute, că a văzut cu

---

⁴⁴ *Ibidem.*

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ *Ibidem.*

ochii lui învățători care făceau singuri focul în școală și tot ei măturau școala. El face precizarea că pentru o educație normală trebuie sume mari și sigure, „un învățământ serios nu se dezvoltă cu daruri și pomeni”⁴⁷. Se propune înființarea unui fond special creat pentru învățământ și spune că abia când va fi asigurată gratuitatea și obligativitatea învățământului, legislația va fi o realitate. Constantin Luchian propune ca pentru recrutarea copiilor de vârstă școlară să se apeleze la împărțirea pe următoarele categorii: „buni pentru școală, amânați pe motive de dezvoltare mintală insuficientă, anormal și subnormal, buni pentru școli speciale, scutiți (infirmi bolnavi de nervi)”⁴⁸.

Din raportul Revizoratului Școlar Neamț, semnat de revizorul școlar Simion Purice și publicat în revista „Apostolul” nr. 19 din anul 1936, avem informații despre statistica sistemului educațional, la nivelul anului școlar 1935-1936. Astfel, pentru început se specifică că județul Neamț, în suprafață de 4.502 km pătrați este împărțit în șase **plăși**, cu 60 de comune rurale și trei urbane. Populația județului, după ultimele statistici era de 226.788 de persoane, iar în ce privește populația școlară, în cursul anului 1935 – 1936, în cele trei comune urbane erau 4.517 băieți și 4.340 fete, conform recensământului, în total, 8.857 de elevi. În comunele rurale erau 18.192 de băieți, 17.667 de fete, în total 35.858 de elevi. În județul Neamț, conform recensământului, erau 22.709 băieți și 22.006 fete, total 44.715 de elevi.

În județul Neamț, în anul școlar 1935-1936, funcționau un număr de 249 de școli și „grădini de copii”⁴⁹, dintre care: 30 de școli urbane, 10 școli suburbane, 196 școli rurale, 9 grădini de copii urbane și 4 grădini de copii rurale.

Personalul didactic care lucra în aceste școli era format din 125 de învățători, învățătoare și conducătoare⁵⁰ în școlile urbane, iar în școlile rurale funcționau 542 de învățători și 4 conducătoare, în total se face specificația că existau 249 de școli urbane și rurale cu 641 de învățători.

Cu privire la localurile destinate școlilor pentru anul școlar 1935 – 1936, din cele 30 de școli urbane, au localuri proprii doar 17 școli, cu un număr de 75 de săli de clasă, care au condiții bune și foarte bune, iar din cele 219 școlii rurale și grădini de copii au localuri proprii doar 135, cu 38 de săli de clasă, în condiții bune. În continuare se raportează cheltuielile din bugetul județului Neamț pentru continuarea lucrărilor de școli sau continuarea lucrărilor la școlile neterminate sau pentru reparații, se precizează că suma folosită a fost de 317.000 lei. Această sumă a fost repartizată la 26 de școli și anume: Hârtop, Grințieșul Mic, Bicz, Borlești, Bodeștii de sus și de Jos, Oșlobeni, Calu, Poieni, Turturești, Schitul, Mănoaia, Berești, Cășăria, Filioara, Davideni, Boboiești, Siliștea, Bercu, Șerbești, Talpa, Țibucani, Oanțu, Ghindăoani și Piatra Neamț. Se precizează că de la Ministerul Instrucțiunii Publice s-a acordat suma de 250.000 lei. Se raportează cum s-a distribuit materialul lemnos primit de la

⁴⁷ *Ibidem.*

⁴⁸ *Ibidem.*

⁴⁹ *Ibidem.*

⁵⁰ n.a. conducătoaretoarele - educatoarele de astăzi.

Ministerul Domeniilor, cum s-au distribuit pupitrele școlare în județ și cu s-au finalizat lucrările la școlile de la Bicaz și Agârcia, cu mijloace locale, cu participarea comitetelor școlare, a sătenilor, a directorilor și a învățătorilor.

Raportul revizorului cu privire la personalul didactic face cunoscută următoarea situație a pregătirii cadrelor didactice, astfel încât, în anul școlar 1935 – 1936, funcționau în școli, 668 de învățători și profesori, dintre care 357 erau bărbați și 311 femei, de naționalitate și cetățenie exclusiv români, pe grade de învățământ: gradul I, 88 persoane, gradul al II-lea, 142 de persoane, cu definitivat 320 de persoane și debutanți 118 persoane. La un calcul general, pentru fiecare învățător, ar corespunde 70 de elevi de vârstă școlară. În ce privește cursurile adresate adulților se precizează faptul că au funcționat cursuri de adulți pe lângă trei școli urbane și 25 pe lângă școlile rurale, la aceste cursuri au fost înscriși la școlile urbane și rurale 394 de elevi, au participat la examenul de absolvire 21 de elevi care au fost promovați.

În raport se acordă o mare importanță și activităților extrașcolare, în anul școlar 1935 – 1936, au funcționat în județul Neamț 31 de cercuri culturale, care au ținut 443 de ședințe. Au funcționat 2 *case de sfat* și 16 cămine culturale în grija învățătorilor. Pe lângă cele cinci serbări școlare oficiale: 24 ianuarie, 10 mai, 8 iunie, Ziua Eroilor și împărțirea premiilor, în județul Neamț, au mai avut loc 303 serbări școlare, la care s-au prezentat 66 piese de teatru, au funcționat 14 coruri religioase, 30 de coruri școlare înființate și conduse de învățători, au funcționat 88 de biblioteci și 9 farmacii școlare, conduse de învățătorii din județ. Se face precizarea că județul Neamț are în administrare o vilă la Techirghiol sat, unde se trimit copiii săraci și bolnavi pentru o cură la mare, conducătorul acestei colonii este institutorul Aristotel Teofănescu, de la Școala nr 3 de băieți Piatra Neamț. Activa un singur cerc de gospodine la care erau înscrise cele mai multe învățătoare. De asemenea, au fost cultivate 84 de grădini școlare și câmpuri de experiență, iar cultivarea lor s-a făcut conform legii și regulamentului „Casei Școalelor”.

În final se prezintă personalul de control din județul Neamț activ în cursul anului 1935 - 1936. Organigrama Revizoratului Școlar Neamț a fost următoarea: inspector școlar de circumscripție, Vasile Gaboreanu, revizor școlar amovibil al județului (inspector școlar general, în prezent) Simion Purice, subrevizori școlari, Grigore Vlad, învățător gradul I, pe tot parcursul anului școlar, Alionte, învățător gradul I, lunile septembrie și octombrie 1935, Vasile Dorohonceanu, învățător gradul al II-lea, de la 1 februarie 1936 până la finele anului școlar. Au fost realizate 422 zile de inspecție și anume: Simion Purice - 87 de zile, Grigore Vlad - 169 de zile, Vasile Dorohonceanu - 14 zile. Se face precizarea că personalul de control și a făcut conștiincios datoria, dar a fost plătit insuficient și nu s-au acordat, în întregime, cheltuielile de deplasare. Cu privire la cancelaria revizoratului, după dispozițiile legii cancelariei, aceasta era condusă de revizorul școlar obligat și el să facă zile de inspecție, ajutat de un singur secretar. Fiind serviciul cel mai important din județ, Ministerul a aprobat funcționarea unor inspectori detașați în posturi sau pe posturi de suplinitori.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări editate:

- Iorga, Nicolae, *Istoria învățământului românesc*, Editura Casei Școalelor, București, 1928;
- Șurubaru, Mihai, *Școala Normală de Băieți (ȘNB)*, 1939-1945, Editura „Cetatea Doamnei”, Piatra-Neamț, vol. II, 1939-1945, 2015;
- Șurubaru, Mihai, *Identitate restituită*, Editura „Cetatea Doamnei”, Piatra-Neamț, vol. II, 1919-1944, 2008;

Publicații:

- Golopenția, Anton, Creșterea nouă a tineretului, *Revista Fundațiilor Regale*, București, an VII, nr. 6, 1940;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 1, nov., 1934;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 2, dec., 1934;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 3, ian., 1935;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 5, mar., 1935;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 6, apr., 1935;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 7, mai, 1935;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 8, iun. 1935;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 12, oct. 1935;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul I, nr. 13, dec. 1935;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 14, ian. 1936;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 15, feb. 1936;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 16-17, mar – apr, 1936;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 18, mai, 1936;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 19-20, iun-iul, 1936;

- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 21-22, aug-sept, 1936;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul II, nr. 23-24-25, oct-nov-dec, 1936;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul III, nr. 26-27, ian-feb, 1937;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul III, nr. 30, mai, 1937;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul III, nr. 31-32, iun-iul, 1937;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul III, nr. 33-34, aug-sept, 1937;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul III, nr. 35, dec, 1937;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul IV, nr. 1-2, dec 1937- ian 1938;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul IV, nr. 8-9, iul, 1938;
- Revista didactică și literară „Apostolul”*, Imprimeria județului Neamț, Piatra-Neamț, anul IV, nr. 10-12, nov-dec, 1938.

Surse web:

- https://www.academia.edu/38557683/Sub_trei_dictaturi._Note_privind_legisla%C8%9Bia_%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntului_superior_din_Rom%C3%A2nia_1938-1944
- <http://arhivelenationale.ro/site/cercetare/fonduri-si-colectii/>
- <https://bibgtkneamt.ebibliophil.ro/cautare-avansata?c=crw&f1=299a&s1=c&v1=apostolul&f2=700a&s2=l&v2=&f3=210d&s3=l&v3=&ca=1&o=&d=&u=ca>
- <https://books.google.ro/books?id=sz8K3N3hrOEC&pg=PA153&lpg=PA153&dq=lege+a+tineretului+1934&source=bl&ots=A3Ood7XrYs&sig=ACfU3U10dL8fIUnmiOMW3mfvh3wEE5HmVg&hl=ro&sa=X&ved=2ahUKEwjJ0NaDp-roAhUqtYsKHRhICgsQ6AEwBnoECAoQPO#v=onepage&q=legea%20tineretului%201934&f=false>
- <https://cis01.central.ucv.ro/DPPD/formare%20alternativa.pdf>
- https://www.google.com/search?rlz=1C1GCEA_enRO858RO858&q=Oficiul+de+Educa%C8%9Bie+a+Tineretului+Rom%C3%A2n,++nr.+106,+din+9+martie+1934&tbm=isch&source=univ&sa=X&ved=2ahUKEwjtgppqPvOjoAhWVBhAIHYhQAJUQsAR6BAGGEAE&biw=875&bih=364
- https://www.google.com/search?sa=N&rlz=1C1GCEA_enRO858RO858&q=invatatori+in+perioada+interbelica&tbm=isch&source=univ&ved=2ahUKEwjPkYubquroAhWMIosKHbgeA544ChCwBH0ECAoQAQ&biw=875&bih=364

http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2019/01/ANTOL_LEG_RO_2004.pdf

https://issuu.com/ludmilapanzari/docs/presa_pedagogica

http://www.romaniaactualitati.ro/cercetasia_straja_tarii_pionierii-31197 (n.a. *Interviu Alin Dimăncescu biograful organizației “Cercetașii României” despre scopuri și valori educative din vremea bunicului său, interviu de Mirela Băzăvan*)

<https://sas.unibuc.ro/storage/downloads/dezvoltare-comunitara-si-regionala-11/AG40.TINERETUL.pdf>

<https://ziarullumina.ro/documentar/pe-holurile-scolii-interbelice-48295.html>